

4ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κεντρικής Μακεδονίας
ΗΜΕΡΙΔΑ

Από τον σχολικό εκφοβισμό στις θετικές διαπροσωπικές σχέσεις

Διαμεσολάβηση Ομηλίκων.

Μια εναλλακτική μέθοδος ειρηνικής διαχείρισης και επίλυσης συγκρούσεων στο σχολικό περιβάλλον

Δρ Ευγενία Δανιηλίδου

Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Φιλολόγων

20 Φεβρουαρίου 2019

Στόχος της εισήγησης

Η ανάδειξη του θεσμού της **διαμεσολάβησης ομηλίκων** ως τρόπου

- ❖ πρόληψης και διαχείρισης συγκρούσεων, βίαιων συμπεριφορών, φαινομένων σχολικού εκφοβισμού
- ❖ ανάπτυξης θετικών διαπροσωπικών σχέσεων
- ❖ απόκτησης κοινωνικών δεξιοτήτων
- ❖ βελτίωσης του σχολικού κλίματος

Επιδιώξεις του σύγχρονου σχολείου

- ❖ ευνοϊκό μαθησιακό και κοινωνικό περιβάλλον
- ❖ ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων
- ❖ συνεργασία και συλλογικό πνεύμα
- ❖ αξιοποίηση της ετερότητας
- ❖ ενεργή συμμετοχή των μαθητών σε όλες τις εκπαιδευτικές διαδικασίες

Ωστόσο...

- Παρά τις προσπάθειες της σχολικής κοινότητας για τον περιορισμό των συγκρούσεων και της επιθετικότητας, εξακολουθεί να καταγράφεται ένας αυξημένος αριθμός τέτοιων περιστατικών.
- Οι συγκρούσεις εντός της σχολικής μονάδας διαταράσσουν τις ανθρώπινες σχέσεις, ανατρέπουν το θετικό κλίμα και παρεμποδίζουν τη μαθησιακή διαδικασία.
- Συχνά, τα μέτρα και οι ενέργειες που χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση και επίλυσή τους δεν λειτουργούν αποτελεσματικά.

**Διαμεσολάβηση Ομηλίκων.
Μια πρόταση για ειρηνική
διαχείριση και επίλυση
συγκρούσεων στο σχολικό
περιβάλλον**

Η διαμεσολάβηση από ομηλίκους

- Είναι μία διαδικασία, κατά την οποία **μαθητές** των μεγαλύτερων τάξεων στο Δημοτικό και όλων των τάξεων στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο, αφού εκπαιδευτούν κατάλληλα, **διαμεσολαβούν για την επίλυση συγκρούσεων και διαφορών ανάμεσα σε συμμαθητές τους.**
- **Καινοτόμος εναλλακτική μέθοδος** στο παραδοσιακό σύστημα επίλυσης συγκρούσεων και απόδοσης ευθυνών και τιμωριών από ενήλικους και **μπορεί να αντικαταστήσει το πειθαρχικό σύστημα της τιμωρίας.**
- Με τη μέθοδο αυτή, **τα ίδια τα εμπλεκόμενα μέρη προσφεύγουν οικειοθελώς στους συνομηλίκους διαμεσολαβητές** και ακολουθώντας με τη βοήθειά τους μία συγκεκριμένη διαδικασία, **ερευνούν τα αίτια της σύγκρουσής τους, συμφωνούν στη λύση της και δεσμεύονται να τηρήσουν την αμοιβαία συμφωνία.**

Η διαμεσολάβηση από ομηλίκους (2)

Η διαδικασία είναι δομημένη με σαφή όρια, ενεργητική συμμετοχή και άμεση επικοινωνία μεταξύ των μερών με σκοπό μια εποικοδομητική επίλυση της διαφωνίας.

Οι εμπλεκόμενοι μαθητές:

- οικειοποιούνται την επίλυση του προβλήματος ή της διαφοράς τους
- τους δίνεται η δυνατότητα να εκφράσουν τα συναισθήματά τους,
- βρίσκουν τον δικό τους δρόμο στο να λύσουν τα προβλήματά τους, καθοδηγούμενοι από εκπαιδευμένους διαμεσολαβητές μέσα από μία σειρά βημάτων.

Κατά τη διαδικασία

- Οι εμπλεκόμενοι αφηγούνται το περιστατικό από τη δική τους ματιά.
- Εκφράζουν τα συναισθήματά τους τόσο απέναντι στο πρόβλημα όσο και απέναντι στην άλλη πλευρά.
- Εντοπίζουν το πρόβλημα και συμφωνούν ότι είναι αυτό.
- Επικέντρωση σε «κοινό» έδαφος. Ο διαμεσολαβητής **βοηθάει τις δύο πλευρές να επικεντρωθούν στα σημεία στα οποία ταυτίζονται, στη βάση των οποίων μπορούν να διαπραγματευτούν.**
- Οι διαφωνούντες προτείνουν λύσεις, για να λυθεί η διαφωνία τους.

Ως μέθοδος βασίζεται και προωθεί

- τον συναινετικό διάλογο
- την ανταλλαγή επιχειρημάτων
- την κατανόηση του άλλου
- την ενσυναίσθηση και την ενεργητική ακρόαση
- τη μέση οδό
- τον σεβασμό απέναντι στο διαφορετικό
- την ενδυνάμωση των μαθητών στη διαχείριση συγκρούσεων (μέσα και έξω από το σχολείο)
- τη βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων
- τη δημιουργία ενός υγιούς, θετικού, ασφαλούς και πιο δημοκρατικού σχολικού περιβάλλοντος

Η έννοια της διαμεσολάβησης ως νομικός όρος

- Αναφέρεται σε μια διαδικασία κατά την οποία τα μέρη που διαφωνούν μεταξύ τους, αντί να προσφύγουν στα δικαστήρια, επιλύουν τις διαφορές τους με την παρέμβαση ενός ουδέτερου τρίτου, του διαμεσολαβητή.
- Ο διαμεσολαβητής βοηθά εκείνους που έχουν μια διαφορά να κατανοήσουν καλύτερα την κατάστασή τους, να καταλάβουν ο ένας τον άλλον και να αναπτύξουν λύσεις αποδεκτές για εκείνους.
- Δεν επιβάλλει δεσμευτικές λύσεις στα εμπλεκόμενα μέρη, αντίθετα μπορεί μόνο να πείσει τα μέρη να βρουν την κατάλληλη λύση και να αποκατασταθεί η σχέση τους που διαταράχθηκε.
- Κύρια ευθύνη του διαμεσολαβητή είναι να διαρθρώσει και να διαχειριστεί έναν διάλογο που έχει ως στόχο να βελτιωθεί η κατανόηση μεταξύ των μερών και να βρεθούν αμοιβαίως αποδεκτές λύσεις για τα ζητήματα επί των οποίων διαφωνούν (Stulberg & Love, 2014)

Αποφεύγεται πάντα η τιμωρία των υπαιτίων;

- Ανάλογα με το είδος και τη σοβαρότητα της συμπεριφοράς, υπάρχει πιθανότητα να επιβληθεί κύρωση στους υπαίτιους μαθητές.
- Δίνεται, όμως, η δυνατότητα «αναστολής» της επιβολής τιμωρίας, εφόσον υπάρξει και τηρηθεί συμφωνία ανάμεσα στα δύο μέρη.
- Με αυτό τον τρόπο περιορίζονται οι ποινές και αυξάνονται οι πιθανότητες συμμόρφωσης των μαθητών με τη θέλησή τους.
- Εξάλλου, σε σοβαρές περιπτώσεις σχολικής βίας και εκφοβισμού: η διαμεσολάβηση αποτελεί μέρος μιας σειράς προσεγγίσεων και στρατηγικών που περιγράφονται ως «**Επανορθωτικές Πρακτικές**» (η διαμεσολάβηση συνομηλίκων, η συμβουλευτική, συστήματα υποστήριξης, ομάδες συζήτησης, η οικοδόμηση δεξιοτήτων επικοινωνίας, οι συνεδρίες αποκατάστασης).

Επιτρέπεται θεσμικά η σχολική διαμεσολάβηση;

Ο Σύλλογος Διδασκόντων... για την αντιμετώπιση κάθε παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς πρέπει να χρησιμοποιεί όλους τους διαθέσιμους τρόπους (π.χ. συμβουλευτικές συναντήσεις με τις υποστηρικτικές εκπαιδευτικές δομές, διαδικασία διαμεσολάβησης)

(Άρθρο 31, Παιδαγωγικά μέτρα και ενέργειες παιδαγωγικού χαρακτήρα. Υπουργική Απόφαση (αρ. πρωτ. 10645/ΓΔ4/22-1-2018): Εγγραφές, μετεγγραφές, φοίτηση και θέματα οργάνωσης της σχολικής ζωής στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης)

Χρειάζεται να υπάρχει πρόβλεψη στον σχολικό κανονισμό;

- Είναι σκόπιμο η απόφαση για τη λειτουργία της σχολικής διαμεσολάβησης σε ένα σχολείο να έχει **τη σύμφωνη γνώμη του συλλόγου διδασκόντων και της σχολικής κοινότητας γενικότερα (εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών).**
- Με αυτό τον τρόπο νομιμοποιείται η εφαρμογή της διαδικασίας αυτής για την αντιμετώπιση περιστατικών βίας ή εντάσεων μεταξύ μαθητών.
- **Αν περιληφθεί στον Σχολικό Κανονισμό είναι ακόμα καλύτερα.**

Η εφαρμογή στο σχολείο

Προϋποθέσεις

- ❖ Να αποτελέσει στοιχείο της κουλτούρας της σχολικής μονάδας
- ❖ Βούληση της σχολικής κοινότητας να υιοθετήσει αυτόν τον τρόπο επίλυσης των συγκρούσεων
- ❖ Αποδοχή από τον Σύλλογο Διδασκόντων της αξίας της διαμεσολάβησης και ένταξη στους στόχους του σχολείου

Βήματα

- ❖ Ορισμός υπεύθυνων εκπαιδευτικών που θα αναλάβουν ρόλο συντονιστικό
- ❖ Καθορισμός των μαθητών που θα εκπαιδευτούν για να αναλάβουν στη συνέχεια τον ρόλο των διαμεσολαβητών
- ❖ Κοινοποίηση στη σχολική κοινότητα των αρχών και των κανόνων που διέπουν τη διαμεσολάβηση, καθώς **η όλη διαδικασία βασίζεται σε μια εθελοντική συμφωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών**, με άλλα λόγια οι ίδιοι οι διαφωνούντες θα πρέπει να την επιλέξουν

Η εφαρμογή στο σχολείο (2)

- **Συνεργασία των σχολείων με τους Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου Παιδαγωγικής Ευθύνης, τον Συντονιστή εκπαίδευσης για την αειφορία, το οικείο ΚΕΣΥ, τον Υπεύθυνο των Σχολικών Δραστηριοτήτων των Δ/νσεων Εκπαίδευσης, καθώς και με εκπαιδευτικούς με ειδίκευση σε σχετικά θέματα.**
- **Οργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων με παράλληλη εφαρμογή σε ομάδα εκπαιδευτικών και μαθητών του σχολείου**
Σκοπός: Να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να αντιληφθούν την διαδικασία εκ των έσω, προκειμένου να λειτουργήσουν οι ίδιοι στο μέλλον, ως συντονιστές ενός προγράμματος διαμεσολάβησης στο σχολείο τους.

Η εφαρμογή στο σχολείο (3)

Χαρακτηριστικά επιμόρφωσης

- ❖ Βιωματικός διαδραστικός –ανατροφοδοτικός χαρακτήρας
- ❖ Αξιοποίηση επιμορφωτικού υλικού του ΥΠ.Π.Ε.Θ.
- ❖ Θεματικοί άξονες: η αυτογνωσία, η επικοινωνία, τα εμπόδια στην επικοινωνία, η ενσυναίσθηση, οι τεχνικές ενεργητικής ακρόασης και οι δεξιότητες του διαμεσολαβητή.
- ❖ Τεχνικές: μελέτες περίπτωσης, βιωματικές ασκήσεις, παιχνίδια ρόλων, δραματοποιήσεις, προσομοιώσεις σε συνδυασμό με αναστοχαστικές πρακτικές

Η εκπαίδευση των μαθητών-διαμεσολαβητών

- Οι μαθητές που εκδηλώνουν ενδιαφέρον, μετά από ενημέρωση και συναίνεση των γονέων/κηδεμόνων τους, παρακολουθούν ένα ομαδικό επιμορφωτικό πρόγραμμα εκτός σχολικών ωρών, 12-15 συναντήσεων, μία φορά την εβδομάδα.
- Το πρόγραμμα μπορεί να υλοποιηθεί στο πλαίσιο προγραμμάτων αγωγής υγείας.
- Οι μαθητές γνωρίζονται μεταξύ τους και μαθαίνουν μέσα από ασκήσεις την αξία του να ακούς τους άλλους, να είσαι αντικειμενικός, να τους εμπιστεύεσαι και να κερδίζεις την εμπιστοσύνη τους.

Η εκπαίδευση των μαθητών-διαμεσολαβητών (2)

Οι εκπαιδευόμενοι μαθητές ασκούνται με ασκήσεις, παιχνίδια ρόλων, ομαδικά παιχνίδια και δραστηριότητες που καλλιεργούν τον αυτοσεβασμό, την ενσυναίσθηση, την υπομονή και την αμεροληψία σε δεξιότητες όπως:

- ❖ **Η ενεργητική ακρόαση (να ακούς τον άλλο)**
- ❖ **Η ενσυναίσθηση (το να «μπαίνεις στη θέση του άλλου»)**
- ❖ **Η τεχνική της ουδέτερης ομιλίας και περίληψης (αξία του να είσαι αντικειμενικός)**
- ❖ **Η έκφραση και διαχείριση συναισθημάτων**
- ❖ **Η κατάλληλη γλώσσα του σώματος**
- ❖ **Η εχεμύθεια (να κερδίζεις την εμπιστοσύνη του άλλου)**

Αυτές οι δεξιότητες αποτελούν πολύτιμα εφόδια για την τωρινή αλλά και την ενήλικη ζωή τους.

Η εφαρμογή της σχολικής διαμεσολάβησης στα ελληνικά σχολεία

- Εφαρμόζεται συστηματικά σε σχολεία του εξωτερικού με εντυπωσιακά αποτελέσματα.
- Στην Ελλάδα, οι προσπάθειες διαχείρισης των συγκρούσεων μέσα από επικοινωνία, ενσυναίσθηση και ισότιμη εμπλοκή των αντικρουόμενων πλευρών έχουν ακόμα αποσπασματικό χαρακτήρα.
- Καταγράφονται όμως εφαρμογές με πολύ θετικά αποτελέσματα σε πολλά σχολεία Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης.

Τι σου άρεσε περισσότερο στο πρόγραμμα;

(ανοιχτή ερώτηση σε μαθητές που συμμετείχαν σε πρόγραμμα διαμεσολάβησης)

- ❖ Ο γερός δεσμός που υπήρχε στα μέλη της ομάδας
- ❖ Οι προσομοιώσεις
- ❖ Η συνεργασία
- ❖ Η δυνατότητα να μιλήσεις και να σε ακούσουν οι υπόλοιποι
- ❖ Η συνάντηση με αξιόλογους ανθρώπους με γνώσεις πάνω στη διαμεσολάβηση που χάρηκαν να μας διδάξουν, θυσιάζοντας λίγο από τον ελεύθερο χρόνο τους
- ❖ Να βλέπω τα γεγονότα από διαφορετικές οπτικές γωνίες
- ❖ Να σέβομαι περισσότερο τους γύρω μου που μπορεί να έχουν τα ίδια συναισθήματα με μένα σε μια δύσκολη στιγμή και αντιδρούν με διαφορετικό τρόπο
- ❖ Με εντυπωσίασε το γεγονός ότι το σχολείο μας είναι από τα ελάχιστα πανελλαδικώς που γίνεται αυτό το πρόγραμμα
- ❖ Μάθαμε τρόπους να λύνουμε ειρηνικά τις διαφωνίες μας
- ❖ Έμαθα για την ενσυναίσθηση και πώς να νιώθουμε το συναίσθημα του άλλου
- ❖ Έμαθα να σκέφτομαι αλλιώς

Ολοκληρώνοντας...

Η διαμεσολάβηση

- Ενδυναμώνει τους μαθητές με δεξιότητες και στρατηγικές για τη διαχείριση συγκρούσεων μέσα και έξω από το σχολείο.
- Βοηθά να αποκτήσουν αυτογνωσία και αυτοπεποίθηση, καθώς και κατανόηση για τα προβλήματα που απασχολούν τους συμμαθητές τους.
- Συντελεί στη μείωση πειθαρχικών προβλημάτων και αποβολών.
- Οικοδομεί θετικές διαπροσωπικές σχέσεις και ενισχύει τη συνεργασία και αλληλοϋποστήριξη στη σχολική κοινότητα.
- Συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός επικοινωνιακού και δημιουργικού σχολικού περιβάλλοντος.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Αρτινοπούλου, Β. (2010). *Η Σχολική Διαμεσολάβηση. Εκπαιδεύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αρτινοπούλου, Β. (2011). Σχολική Διαμεσολάβηση και αποκαταστατική δικαιοσύνη. Στο, Θάνος, Θ.Β. *Η διαμεσολάβηση στο σχολείο και την κοινωνία*, 39-47.
- Γρηγοριάδου, Ε. & Τέλλιου, Α. (2016). Σχολική Διαμεσολάβηση. Ένας Οδηγός για την επίλυση συγκρούσεων στο σχολείο από ομηλίκους. Θεσσαλονίκη: ΑΝΤΙΓΟΝΗ
- Επιμορφωτικό υλικό «Επιμόρφωση στην πρόληψη και την αντιμετώπιση των φαινομένων σχολικής βίας και εκφοβισμού». Ανακτήθηκε στις 20/03/2018 από: <http://stop-bullying.sch.gr/wp-content/uploads/2015/10/ekpaideutikos.pdf>
- Παπαδάκη, Α. Δανιηλίδου, Ε. (2018). Διαμεσολάβηση ομηλίκων στα σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πέλλας. Προβληματισμοί και προτάσεις από την πρώτη εφαρμογή του θεσμού. Στα Σ. Γρόσδος & Α. Τσιβάς (επιμ.) *Πρακτικά του Πανελληνίου Επιστημονικού Συνέδριου «Σχολείο ανοιχτό στις κοινωνικές και παιδαγωγικές προκλήσεις»*. Οργάνωση: Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη. ISBN: 978-960-89999-7-8. σ.σ.503-509. (e-book/pdf). Ανάρτηση του τόμου: <http://www.anoixtosxoleio.kmaked.eu/praktika-anoiktou.pdf>
- Παρασκευά, Φ. & Παπαγιάννη, Αικ. (2008). *Επιστημονικές και Παιδαγωγικές Δεξιότητες για τα Στελέχη της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Πούλου, Μ. (2008). Κοινωνική και συναισθηματική μάθηση: μια προσέγγιση πρόληψης και αντιμετώπισης των συναισθηματικών και συμπεριφορικών δυσκολιών των μαθητών στο σχολείο. Στο Νικολόπουλος, Δ., *Σχολική Ψυχολογία. Εφαρμογές στο σχολικό περιβάλλον*. Αθήνα: Τόπος, 237-283.
- Stulberg, J.B. & Love, L.P. (2014). *Ανάμεσα στα μέρη: Ο ουδέτερος τρίτος. Στρατηγικές για μια επιτυχημένη διαμεσολάβηση*. Μετ. Μ. Ορφανού. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τρίγκα-Μερτίκα, Ε.Δ. (2015). *Σχολική βία*. Αθήνα: Το ΒΗΜΑ.

Σας
ευχαριστώ